

Соколова С.В.
м. Київ

ШЛЯХИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ПАРАЛІНГВІСТИЧНОЮ СКЛАДОВОЮ СПІЛКУВАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ВІДЕОФОНОГРАМИ

Статтю присвячено вирішенню проблеми ознайомлення майбутніх учителів англійської мови з паралінгвістичними засобами, що використовуються в усному спілкуванні. У статті висвітлено аналіз паралінгвістичних засобів, визначено зміст та матеріал навчання використання паралінгвістичних засобів в усному спілкуванні англійською мовою.

На сучасному етапі реформування освіти актуальною є проблема підготовки вчителя. Одним із ключових інструментів роботи вчителя іноземної мови, враховуючи комунікативний підхід, є усне спілкування. Проте, сьогодні цілеспрямовано навчають лише вербального компонента усного спілкування, не враховуючи його взаємозв'язок з невербальним компонентом. У той же час, положення програм свідчать про необхідність підготовки майбутнього вчителя англійської мови у цьому напрямку [1; 11]. У програмі з англійської мови для університетів / інститутів визначено, що майбутні вчителі англійської мови повинні уміти спілкуватися за допомогою невербальних засобів, властивих культурі країни, мова якої вивчається (міміка, жести, проксемика); створювати відповідні навчально-мовленнєві ситуації для демонстрації правил мовленнєвого й немовленнєвого етикету; аналізувати мовленнєву і немовленнєву поведінку учнів [11, 210]. До того ж, рівень В2, яким мають оволодіти студенти першого курсу мовного вищого навчального закладу передбачає оволодіння паралінгвістичними засобами спілкування [15, 97]. Виникає протиріччя між реальним процесом усного спілкування, положеннями програм та тією моделлю, що

використовується у процесі навчання іноземної мови. Тобто постає проблема навчання майбутніх учителів використання паралінгвістичних засобів в усному спілкуванні англійською мовою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання зазначеної проблеми показав, що навчання використання паралінгвістичних засобів в усному спілкуванні англійською мовою визнають необхідним [2; 5; 10]. Проте питання як здійснювати підготовку майбутнього вчителя до навчання використання паралінгвістичних засобів в усному спілкуванні англійською мовою, за допомогою яких прийомів, залишається відкритим.

Отже, метою статті є висвітлити вирішення проблеми ознайомлення майбутніх учителів англійської мови з паралінгвістичними засобами.

Завданнями статті є висвітлення результатів аналізу паралінгвістичних засобів, визначення змісту та матеріалу навчання використання паралінгвістичних засобів.

Оскільки комунікативна компетенція, згідно Н.Д.Гальської, є здатністю студентів організувати свою мовленнєву і немовленнєву поведінку адекватно завдань спілкування [5, 56], а здатність неможлива без відповідних знань, навичок і умінь, ми розпочали вирішення проблеми навчання використання паралінгвістичних засобів з ознайомлення, тобто з формування понять про них.

З метою визначити, яких саме видів і типів паралінгвістичних засобів доцільно навчати використовувати в усному спілкуванні англійською мовою, вважаємо за необхідне вивчити природу паралінгвістичних засобів, їх місце та функції в усному спілкуванні.

Наукова література в галузі невербального спілкування містить велику кількість класифікацій паралінгвістичних засобів та їхніх функцій [8; 13; 14]. Для того, щоб визначити, які знання з цієї сфери необхідно включити до навчального процесу, ми проаналізували низку досліджень з невербального спілкування. Лінгвістичний енциклопедичний словник виділяє такі паралінгвістичні засоби спілкування: фонаційні, тобто тембр мовлення, темп, гучність, типи заповнювачів пауз («Е-е», «М-м» та інші), особливості вимови звуків мовлення; кінетичні: жести, тип обраної пози, міміка; графічні: тип виконання літер та пунктуаційних знаків (почерк) [9:368]. М.Арджайл одним із перших запропонував найповнішу, з лінгвістичної точки зору, класифікацію паралінгвіс-

навчальних матеріалах вони повинні бути відображені візуально й у динаміці, що дозволяє зробити відеофонограма.

Тобто відеофонограма є матеріалом для ознайомлення з паралінгвістичними засобами усного спілкування. Якщо фонограма відтворює розмову (власне мовлення), то відеофонограма відтворює першоджерело мови – людину; автентична відеофонограма відтворює носія мови. За допомогою відеофонограм унаочнюється процес спілкування у взаємозв'язку його лінгвістичних і паралінгвістичних засобів.

Внаслідок порівняльного вивчення автентичних відеозаписів зразків використання паралінгвістичних засобів в усному англійському спілкуванні зі зразками використання паралінгвістичних засобів в усному українському спілкуванні (записи телепрограм BBC World; BBC Prime; Thomas Cook; SKY News; Live TV; Community Channel; London TV; ictv; 1+1; Рада, 1-й Національний; НТН; Київ, K1), нами було відібрано матеріал (відеокліпи) для навчання використання паралінгвістичних засобів. Матеріал організовано у 20-ти хвилинний навчальний відеофільм «Paralinguistics: What, Why, and How» (фільм записано на CD носій). Монтаж фільму здійснювався за допомогою програми «Ulead VideoStudio 8». У фільмі подано пояснення, що таке паралінгвістика, для чого вивчати паралінгвістичні засоби і як це робити. Крім того, у фільмі подано характеристику специфічних для британської культури паралінгвістичних засобів у порівнянні з українськими (їхні види, типи). Названі паралінгвістичні засоби проілюстровано відеокліпами.

Отже, внаслідок аналізу наукових джерел, спостережень за використанням паралінгвістичних засобів в усному спілкуванні англійською та українською мовами нами визначено зміст навчання (контакт очей, вираз обличчя, відстань під час спілкування, дотики, постава, жести). Як засіб навчання пропонуємо розроблений нами відеофільм («Paralinguistics: What, Why, and How»), що знайомить студентів з новими поняттями шляхом співставлення англійської та української культур.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямку є реалізація запропонованих прийомів у навчально-професійних завданнях.

Література:

1. Англійська мова. Програма / рівень стандарту / для учнів 2-12 класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2004. – 34 с.

2. Баженова Н.Г. Методика обучения невербальным средствам общения в курсе французского языка: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 2000. – 143 с.

3. Васильева Е.Л. Невербальные компоненты коммуникации и речевые акты (на материале современного английского языка): Автореф. дис... канд. филол. наук: 10.02.19 / Минск. Гос. лингв. Ун-т. – Минск, 2002. – 19 с.

4. Величко Л.Ф. Методический аспект паралингвистических характеристик устной иноязычной речи: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – Днепропетровск, 1982. – 176 с.

5. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам: Пособие для учителя. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: АРКТИ, 2003. – 192 с.

6. Городникова М.Д. Взаимодействие вербальных и невербальных средств в немецкой речи. Для студентов I–III курсов. – М.: МГПИИЯ, 1983. – 83 с.

7. Колшанский Г.В. Паралингвистика. – М.: Наука, 1974. – 81 с.

8. Крейдлин Г.Е. Невербальная семиотика: Язык тела и естественный язык. – М.: Новое литературное обозрение, 2002. – 592 с.

9. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 685 с.

10. Пассов Е.И. и др. Мастерство и личность учителя: на примере преподавания иностранного языка. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2001. – 240 с.

11. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання): Проект / Колектив авт.: С.Ю. Ніколаєва, М.І. Соловей (керівники), Ю.В. Головач та ін.; Київ. держ. лінгв. ун-т та ін. – Вінниця: Нова книга, 2001. – 245 с.

12. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. – М.: Издательство Московского университета, 2004. – 350 с.

13. Argyle M. Bodily Communication. – N. Y.: International Universities Press, Inc., 1977. – 403 p.

14. Morris D. The Pocket Guide to Manwatching: The inspiration for the Thames TV series The Human Race. – Triad / Granada, 1982. – 480 p.

15. van Ek J.A., Trim L.M. Vantage. – Council of Europe: Cambridge University Press, 2001. – 187 p.